

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแพทย์และสาธารณสุขก็ได้รับการพัฒนา อัตราการตายของประชากรลดลงและประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น ทำให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไป จากรายงานการศึกษาของสหประชาชาติได้แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มในปี พ.ศ. 2543 โลกจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด คือ ประมาณ 580 ล้านคน (จำเรียง คุรุมาศสุวรรณ, 2536) จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2533-2558 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า ในปี 2533 ประชากรสูงอายุ มีจำนวนร้อยละ 6.1 ของประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 3,436,740 คน และคาดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้าในปี 2543 จะมีประชากรผู้สูงอายुर้อยละ 7.5 หรือประมาณ 4,829,175 คน ซึ่งเป็นเหตุผลที่จะบอกได้ว่าแนวโน้มปัญหาสุขภาพในประชากรสูงอายุจะต้องเพิ่มขึ้น (สุจินต์ ผลากรกุล, 2532) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวรัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุ และเพื่อสนองต่อนโยบายขององค์การสหประชาชาติ จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อวางแผนระดับชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544 เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและปฏิบัติงาน ในการให้บริการและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (สุรกุล เจนอบรม, 2534) การที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในด้านการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น พยาบาลเป็นบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในด้านการให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้สูงอายุ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต บุคลากรพยาบาลจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากต่อการให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมพยาบาลให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้สูงอายุ ดังที่ จินตนา ยูนิพันธุ์ ได้

กล่าวไว้ว่า พยาบาลเป็นบุคคลหนึ่งในทีมสุขภาพ ซึ่งจำเป็นต้องนำนโยบายของรัฐบาลมาสู่รูปแบบของการปฏิบัติ เพื่อเป้าหมายสำคัญคือการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชากรทุกเพศทุกวัย การเพิ่มความแข็งแรงและศักยภาพให้แก่ผู้รับบริการ เพื่อให้สามารถรักษาหรือส่งเสริมสุขภาพของผู้รับบริการให้อยู่ในระดับที่สูงสุดเท่าที่จะทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของบุคลากรในทีมสุขภาพที่จะต้องช่วยเหลือในผู้รับบริการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ (จินตนา ยูนินันท์, 2533) และจากคำกล่าวของ อาภา ใจงาม ที่ว่า การให้บริการการพยาบาลผู้สูงอายุที่ดีนั้น พยาบาลทุกคนควรได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของผู้สูงอายุอย่างถ่องแท้ และต้องเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องให้การดูแลเอาใจใส่แตกต่างจากบุคคลในวัยอื่น ๆ ความจำเป็นที่ต้องให้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการตัดสินใจ การพูดคุยด้วยถ้อยคำชัดเจนและช้า ๆ การป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความเสื่อมของร่างกาย การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเคลื่อนไหว การสร้างบรรยากาศในหอผู้ป่วยให้คล้ายบ้าน การส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยและครอบครัว การมีความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ มีเจตคติที่ดีต่อการพยาบาลผู้สูงอายุ จะทำให้พยาบาลยอมรับผู้สูงอายุ ให้ความสนใจ และให้การพยาบาลผู้สูงอายุด้วยความพึงพอใจ เพราะความสูงอายุเป็นประสบการณ์ที่ทุกคนต้องประสบ และไม่มีผู้ใดต้องการพึ่งพาผู้อื่นโดยไม่จำเป็นบุคคลทุกคนต้องการอายุยืนนานอย่างมีความสุข และต้องการพึ่งตนเองให้มากที่สุด (อาภา ใจงาม, 2536)

การจัดการศึกษาพยาบาลจึงจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อให้บุคลากรพยาบาล มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลได้ตามที่สังคมคาดหวัง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลจะต้องพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังที่ ฟาริดา อิบราฮิม กล่าวว่า การพยาบาลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพ คือ มีผู้ป่วยเป็นแกนกลาง (ฟาริดา อิบราฮิม, 2525) และต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุคคลที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เสื่อมถอยลง ผู้ให้การดูแลจะต้องมีความละเอียดรอบคอบ และมีความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ รวมทั้งทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสูงอายุ สิ่งเหล่านี้ควรที่จะกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาพยาบาล เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนที่จะใช้สำหรับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

จากการศึกษาผลการพัฒนาการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยพบว่า การจัดการศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 จนถึงปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องจัดให้สนองตอบและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (ไพลิน นกุลกิจ, 2528) และสถาบันการศึกษาพยาบาลหลายแห่งได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใหม่เพื่อผลิตพยาบาลที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีความรู้กว้างขวางในด้านสังคม เศรษฐกิจ พัฒนาการ และระบบสื่อสาร ตลอดจนความรู้ทางด้านวิชาชีพในการป้องกันส่งเสริมสุขภาพ รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน และนอกจากนี้แล้วสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น การให้บริการด้านสุขภาพของภาครัฐและเอกชนได้พัฒนาให้สนองความต้องการของกลุ่มคนในสังคมมากขึ้น ผู้ให้บริการการพยาบาลจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถของตนให้มากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรจะมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในแต่ละสาขา เพื่อคุณภาพการบริการพยาบาล ซึ่งหลักสูตรการศึกษานับได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญในด้านที่จะเพิ่มการพัฒนาสมรรถภาพของพยาบาลผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่จะนำนักศึกษาไปสู่จุดหมายปลายทางที่สังคมคาดหวังไว้ การจัดการศึกษาพยาบาลเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะวิชาชีพ ซึ่งในการจัดการศึกษาวิชาชีพให้ประสบความสำเร็จนั้น วิลเลียมสัน (Williamson, 1976) ได้กล่าวว่า มีหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ การศึกษาวิชาชีพ (Professional education) จะต้องมีจุดประสงค์ที่เด่นชัด บ่งชี้ถึงความสามารถทางวิชาชีพ ความเข้าใจสังคม คุณธรรมทางวิชาชีพ และความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และอีกประการหนึ่งคือ สถาบันทางวิชาชีพ (Professional school) จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ และโปรแกรมการศึกษาหรือหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่จะต้องตอบสนองต่อปณิธานของวิชาชีพ และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา

ในการจัดการศึกษาพยาบาลจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน คือ การที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาในสมัยปัจจุบันจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประชากรที่มีอัตราการเพิ่มมากขึ้นดังกล่าวข้างต้น

สถาบันการศึกษาพยาบาลแต่ละสถาบันจะมีหลักสูตร เป็นของตนเอง ซึ่งในขณะนี้มีจำนวน 20 หลักสูตร ในแต่ละหลักสูตรจะมีความแตกต่างกันตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบัน ดังที่ ประนอม โอทกานนท์ กล่าวไว้ว่า การศึกษาพยาบาลมิได้มีหลักสูตรระดับชาติไว้สำหรับเป็นแม่บทของการพัฒนา มีเพียงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพของทบวงมหาวิทยาลัย ที่กำหนดลักษณะหลักสูตรไว้อย่างกว้าง ๆ คือ กำหนดสิ่งที่ต้องปฏิบัติมากกว่าแนวปฏิบัติในการเรียน การสอนทางพยาบาลศาสตร์ (ประนอม โอทกานนท์, 2528)

ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อารมย์ วุฒิพฤกษ์ กล่าวว่า ผู้จัดการศึกษาพยาบาลในทุกสถาบันการศึกษาต่างก็ตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญ คือ การจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาด้านความรู้ ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเตรียมให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถประกอบวิชาชีพได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลจะมีประสิทธิภาพสูง และสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศไทยได้ดีเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับการศึกษา การฝึกอบรม (อารมย์ วุฒิพฤกษ์, 2527) จึงควรจะมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการวางแผนหลักสูตร (Bevis, 1973) การจัดการศึกษาพยาบาลต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา มีทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ มีเจตคติและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความพึงพอใจในวิชาชีพ และสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะในการประกอบอาชีพได้ (Schweer, 1972) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์จะต้องจัดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ และเหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริการในสังคม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ปัจจุบันโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไป คือ จะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น หลักสูตรพยาบาลศาสตร์จึงควรมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการพยาบาลผู้สูงอายุ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนพบว่า ในปัจจุบันการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์นั้นได้สอดคล้องเนื้อหาไว้ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลอายุรศาสตร์ และศัลยกรรมศาสตร์ การจัดประสบการณ์จึงไม่ได้กำหนดเฉพาะผู้สูงอายุ ในด้านการวางแผน อาจารย์ผู้สอนจัดตามที่กำหนดในเอกสารประมวลรายวิชา การกำหนดชั่วโมงสอน หัวข้อเนื้อหาวิชาจัด

ตามที่กำหนดไว้ ส่วนการดำเนินการและการประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ นั้น ปฏิบัติร่วมกับรายวิชาอื่น ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นข้อมูลที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางการพยาบาลจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาตรีและเทียบเท่า เพื่อจะได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของหลักสูตร คือ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุว่ามีลักษณะอย่างไร และศึกษาสภาพจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุของอาจารย์พยาบาล ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลศาสตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรพยาบาลศาสตรในเรื่องปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน เรื่องการพยาบาลผู้สูงอายุ
2. ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุของอาจารย์พยาบาลด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล
3. เปรียบเทียบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุของอาจารย์พยาบาล จำแนกตามประสบการณ์การสอนการพยาบาลผู้สูงอายุ และการได้รับการอบรมเรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุ

ปัญหาการวิจัย

1. หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ได้ระบุปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ และเนื้อหารายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนเรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุไว้มากน้อยเพียงใด
2. การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์มีลักษณะอย่างไร
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุของอาจารย์พยาบาล ที่มีประสบการณ์การสอน และการได้รับการอบรมเรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุต่างกัน จะแตกต่างกันหรือไม่

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

จากผลการวิจัยของ สาคร พุทธปาน (2522) เรื่อง ความต้องการของพยาบาลที่จะมีส่วนร่วมกับกิจกรรมวิชาการคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี และ 6 ปีขึ้นไป ต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับกิจกรรมวิชาการด้านการสอนภาคปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และจากการวิจัยของ ยุนดี สุวรรณศิริ (2520) ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลในโรงเรียนพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี กับ 6 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากผลการวิจัยของ อรุณี ม่วงน้อยเจริญ (2522) เรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในคลินิกวิชาการพยาบาลจิตเวชพบว่า อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์การสอนทางคลินิกจิตเวชน้อย (1-5 ปี) และมาก (6 ปีขึ้นไป) จัดประสบการณ์การสอนทางคลินิกวิชาการพยาบาลจิตเวช ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากผลการวิจัยของ ปาริชาติ ตามไท (2523) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และ 6 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากผลการวิจัยของ ตรึงตา พูลผลอำนาย (2536) เรื่องการ

ศึกษากิจกรรมการจัดการให้บริการพยาบาลผู้สูงอายุของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ กระจกวงสาธารณสุข ตามการรายงานของตนเอง พบว่า พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน และการได้รับและไม่เคยได้รับการอบรม ปฏิบัติกิจกรรมการจัดการให้บริการพยาบาลผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

อาจารย์พยาบาลที่มีความแตกต่างเรื่องประสบการณ์การสอน และการอบรมเรื่อง การพยาบาลผู้สูงอายุ มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ระดับปริญญาตรีและเทียบเท่าที่ใช้ใน สถาบันการศึกษาทุกสังกัด คือ ทบวงมหาวิทยาลัย กระจกวงกลาโหม กระจกวงมหาดไทย กระจกวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร เอกชน รวม 19 หลักสูตร (ยกเว้นวิทยาลัยพยาบาล สภาอากาศไทย เนื่องจากหลักสูตรอยู่ในระยะปรับปรุง) โดยวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของ หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ 4 ส่วน คือ

- 1) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2) วัตถุประสงค์และเนื้อหารายวิชา
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) การประเมินผลการเรียนการสอน

2. วิเคราะห์เอกสารรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาล อายุรศาสตร์และคัลยศาสตร์ สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จิตวิทยาพัฒนาการ

3. อาจารย์พยาบาล คือ อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ ในรายวิชา การพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลอายุรศาสตร์และคัลยศาสตร์ สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จิตวิทยาพัฒนาการ

คำจำกัดความในการวิจัย

1. การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง การปฏิบัติการพยาบาลให้กับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องมีความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในวัยสูงอายุ ปัญหาสุขภาพในวัยสูงอายุ ทฤษฎีว่าด้วยความสูงอายุ และมีความสามารถในการให้การพยาบาล ได้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วย การรักษาสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง การจัดกิจกรรม การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุที่อาจารย์พยาบาลผู้สอนได้จัดให้แก่ผู้เรียน

1) การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง การจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนการพยาบาลผู้สูงอายุล่วงหน้าก่อนการดำเนินการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การดำเนินการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สอนดำเนินการเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3) การประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สอนติดตามดูแล ชี้แนะแนวทางในการเรียนและข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการวัดผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ

4. หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ หมายถึง มวลประสบการณ์จัดการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีและเทียบเท่า ของสถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และเอกชน

5. ปรัชญาของหลักสูตร หมายถึง ความเชื่อของคณาจารย์ในสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการเตรียมพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพ ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ในทุกระดับ สมองต่อความต้องการของสังคม โดยคำนึงแนวทฤษฎีทางการพยาบาลเกี่ยวกับบุคคล สิ่งแวดล้อม ภาวะสุขภาพ และการพยาบาล

6. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง ความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ในศาสตร์ทางการแพทย์ มีทัศนคติที่ดีและคำนึงถึงคุณค่าในการปฏิบัติการพยาบาล และมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลให้กับบุคคลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. วัตถุประสงค์รายวิชา หมายถึง จุดมุ่งหมายของรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ

8. เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมเรื่องทฤษฎีการสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ปัญหาสุขภาพ และการพยาบาลผู้สูงอายุ ในรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จิตวิทยาพัฒนาการ

9. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนการพยาบาลผู้สูงอายุ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

10. การประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมการจัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

11. อาจารย์พยาบาล หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนเกี่ยวกับการพยาบาลบุคคลวัย 60 ปีขึ้นไป ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในหลักสูตรการศึกษานพยาบาล การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมอาจารย์ในสาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จิตวิทยาพัฒนาการ

12. ประสบการณ์การสอนการพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง ประสบการณ์การสอนการพยาบาลผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของอาจารย์ผู้สอน ประสบการณ์จำแนกเป็น 2 ชนิด คือ 1-5 ปี และมากกว่า 5 ปี

13. การอบรมเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง การเข้ารับการอบรมเรื่อง การพยาบาลผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีการจัดโปรแกรมการอบรมไว้ชัดเจน โดยมีระยะเวลาการอบรมตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ในรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับอาจารย์พยาบาลผู้สอนเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุ ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาค้นคว้า หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาล และการพยาบาลผู้สูงอายุในโอกาสต่อไป